

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานะที่ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทาง ด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี จึงมีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาของประเทศจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคุณภาพของประชากรในประเทศให้มีประสิทธิภาพ

ลีปบนท์ เกตุทัต (2540:45) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าการศึกษาเป็นปัจจัยเดียวเท่านั้นที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนดีสมบูรณ์ทั้งด้านปัญญา ร่างกาย จิตใจและสังคมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นการให้การศึกษาที่ดีแก่ประชากรของประเทศ รัฐพึงจัดให้อย่างดีและทั่วถึง การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองมีส่วนร่วมอยู่แล้วนำความรู้ ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งพนม พงษ์ไพบูลย์ (2537:5) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าเป้าหมายของการศึกษาที่แท้จริง คือ การพัฒนาบุคลากรให้เขามีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ความเป็นคนดีเพื่อจะได้ช่วยตนเองให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

คุณภาพของคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และสิ่งที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของคนคือการศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนได้รับอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่อย่างมีความสุข แม้ว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งการพัฒนา ด้านความรู้ วิทยาการ เทคโนโลยี นวัตกรรม การสื่อสาร ข่าวสาร ข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน

ที่ทันสมัยเข้ามา ลดบทบาทของครูลงแต่บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ให้แก่เด็กยังจำเป็นและสำคัญต่อการจัดการศึกษา

สำหรับการศึกษาในระบบนั้น สุริย์ สุเมธินฤมิตร (2536:17) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งในการจัดการศึกษาและครูมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาซึ่งปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542:141) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าการบริหารงานในสถานศึกษาจะดำเนินไปด้วยดีต้องอาศัยบุคลากรในสถานศึกษาและภารกิจหลักของสถานศึกษาคือการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ซึ่งครูเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ครูจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการบริหารงานวิชาการจนปียากว่าว่า ไม่มีครู ไม่มีโรงเรียน รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2544:34) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูว่า ครูเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอันสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2532:219) ได้สรุปความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่างานวิชาการเป็นงานที่พิสูจน์ความสำเร็จของสถานศึกษาหรืออีกนัยหนึ่งความสำเร็จของสถานศึกษาคือเด็กที่เป็นผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพและคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด คือมีผลสำเร็จทางด้านการเรียนสูงหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สมิธและคณะ (Smith And Others. อ้างอิงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535:15) ได้ศึกษาเรื่องเวลาที่ใช้ในการบริหารงานการศึกษาทั้งหมดของผู้บริหารได้ย้ำให้เห็นความสำคัญของงานวิชาการโดยกล่าวว่าผู้บริหารจะต้องให้เวลา สนใจ สนับสนุนและปฏิบัติงานด้านวิชาการถึงร้อยละ 40 ซึ่งเกือบครึ่งหนึ่งเป็นของการทำงานทั้งหมดในทำนองเดียวกัน

อำภา บุญช่วย (2527:2) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า ไม่มีสถานศึกษาใดไม่ได้จัดให้มีงานวิชาการซึ่งถือเป็นภาระงานสำคัญหรืองานหลักของการบริหารการศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาประเภทใดก็ตาม มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานวิชาการ สำหรับ บันลือ พุกขวัฒน์ (2522:155) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนซึ่งเกี่ยวกับการเรียนการสอนและงานวิชาการจะได้ผลดีมีคุณภาพขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร

การบริหารงานวิชาการเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้นำในการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา คือ คน เงิน วัสดุ มาจัดการตามกระบวนการบริหาร โดยจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของการศึกษา อันจะส่งผลในการช่วยพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น อุดม เอี่ยมสะอาด (2527:151-153) ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานธุรการและงานพัสดุมากที่สุด รองลงไปคือ การบริหารงานบุคคล งานด้านวิชาการและงานด้านบริการต่างๆ งานด้านอาคารสถานที่ และงานกิจการนักเรียน

ปัญหาการบริหารงานวิชาการในอดีต

หลักสูตรและการใช้หลักสูตรเอกสารหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรได้รับไม่ครบ บุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นน้อย หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือสำหรับใช้ค้นคว้าที่โรงเรียนได้รับแจกไม่ตรงกับหลักสูตรนักเรียนได้รับหนังสือเรียนไม่ครบทุกคนและได้รับล่าช้า ด้านผู้สอน ไม่สามารถจัดให้ผู้สอนได้สอนตรงกับวิชาเอกที่ได้เล่าเรียนมา ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนน้อย ขาดแคลนบุคลากรที่โรงเรียนได้ใช้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เทคนิควิธีสอนและการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนมีประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอนน้อย ขาดสื่อและอุปกรณ์สำหรับการใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนการสอน ผู้สอนไม่สนใจในการจัดทำแผนการสอน ผู้สอนมีความเข้าใจในการจัดระบบการสอนที่เน้นกระบวนการน้อย ขาดคู่มือครู และเอกสารการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ งบประมาณที่จะใช้จัดทำสื่อมีจำนวนจำกัด ผู้สอนมีความเข้าใจในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผู้สอนไม่ทราบเทคนิควิธีการในการสร้างแบบทดสอบที่ดี การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ขาดบุคลากรที่จบการศึกษาด้านแนะแนวโดยตรงและขาดเอกสารที่สามารถใช้เป็นคู่มือในการแนะแนว การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขาดบุคลากรที่จะให้คำแนะนำในด้านการทำวิจัย ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยน้อยและขาดเอกสารที่สามารถใช้เป็นคู่มือในการทำวิจัย

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ความไม่เข้าใจในหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรดีพอ ทำให้ไม่สามารถนิเทศผู้ร่วมงานเพื่อจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ให้ความสำคัญในด้านการวางแผนและการปฏิบัติหรือดำเนินการตามแผนและโครงการน้อยไป เป็นสาเหตุทำให้การบริหารขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนอย่างแน่ชัด ทั้งนี้เนื่องจากทางราชการไม่ได้กำหนดรายละเอียดที่ต้องปฏิบัติไว้ ไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเมื่อได้รับการปรับปรุงตำแหน่งให้สูงขึ้นหรือได้รับการแต่งตั้ง โยกย้ายไปดำรงตำแหน่งในโรงเรียนใหม่

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีดังนี้ การคมนาคม ติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก ขาดแคลนบุคลากรในสาขาต่าง ๆ จำนวนมาก ขาดเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษา การสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรไม่ต่อเนื่อง ประชาชนในพื้นที่มีหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ ชาวไทยล้านนา กะเหรี่ยง ละว้า ม้ง ไทยใหญ่ เป็นต้น ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา และสังคมวิถีชีวิตโดย ส่วนรวมแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เป็นเหตุให้มีความ

ยุ่งยากลำบากต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง สภาพแวดล้อมและสังคมในชุมชน พ่อแม่เลี้ยงดูแบบปล่อยให้อยู่คนเดียว ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่มีเวลาให้คำแนะนำที่ดีแก่ลูก รักความสะดวกสบาย ไม่ขยันทำงาน สภาพภูมิประเทศเป็นป่าเขา และติดชายแดน ทำให้เป็นแหล่งค้าเถาเสพยาเสพติดได้ง่าย ค่านิยม ความเชื่อของพ่อแม่สังคมในชุมชนไม่ให้ลูกช่วยงานในครอบครัวกลัวลูกลำบาก ทำให้เด็กมีเวลาว่างมากเกินไป การขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น การพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

เท่าที่ผ่านมาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีสภาพการบริหารงานวิชาการเช่นเดียวกับการบริหารงานวิชาการทั่ว ๆ ไป แต่เนื่องจากความทุรกันดารของพื้นที่และความยากลำบากในการเดินทางถึงทำให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีสภาพการบริหารงานวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ ในแต่ละแขวงผู้บริหารและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต1 เป็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ ในแต่ละแขวงผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ ในแต่ละแขวงผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. ได้ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1
3. ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงแก้ไขและเป็แนวทางในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้ คือ ผู้บริหารและครูวิชาการของโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายชาติพันธุ์ มีทัศนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการบริหารงานวิชาการซึ่งมีขอบเขตดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 1.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.4 การนิเทศการศึกษา
- 1.5 การวัดผลประเมินผล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ ดังนี้คือ เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ซึ่งครอบคลุม 4 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอป่าเย็บ และอำเภอปางมะผ้า

3. ตัวแปร

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของบุคลากร ในพื้นที่จำแนกเป็น ผู้บริหารและครูวิชาการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารงานวิชาการ

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 จำนวน 380 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 155 คนและครูวิชาการ 225 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูวิชาการ ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 187 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 76 คนและครูวิชาการ 111 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับสลาก

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้คือ สถานศึกษาและโรงเรียนสาขาเป็นสถานศึกษาเดียวกันเพราะมีผู้บริหารสถานศึกษาคนเดียวกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกันการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

โรงเรียน หมายถึงสถานศึกษขนาดเล็ก สถานศึกษานขนาดกลางและสถานศึกษานขนาดใหญ่

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานที่เป็นภารกิจหลักของโรงเรียน เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนด โดยการที่พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ครูวิชาการ หมายถึง ครูอาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่ด้าน
วิชาการโรงเรียน

ชาติพันธุ์ หมายถึง การเป็นชนเผ่าในที่นี้หมายถึง ชนเผ่ากะเหรี่ยง จีนฮ่อ ลีซอ มูเซอและ
ไทยใหญ่

สภาพปัญหา หมายถึง สภาพที่ไม่พึงประสงค์

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ
โรงเรียน

เขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง พื้นที่ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและประกาศให้เป็น
เขตพื้นที่การศึกษาตามมาตราที่ 37 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในเขตพื้นที่
การศึกษามืองค์กรและหน่วยงานหลัก ด้านการศึกษา